

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis Universa, Complectens Omnia Morum Præcepta, Et Principia Decisionis Omnium Conscientiæ Casuum, Suis Quæque Momentis Stabilita

Ad usum Parochorum, & Confessariorum

Continens Tractatus De Virtutibus Moralibus, De Justitia Et Jure Et De
Contractibus

Antoine, Paul-Gabriel

Ingolstadii, MDCCXXXIII.

VD18 90392159

Q. 1. Quale peccatum est judicium temerarium, item suscipio ac dubitatio
temeraria?

urn:nbn:de:hbz:466:1-40993

CAPUT IV.

*De Injuriis contra famam, & honorem per
judicium temerarium, detractionem,
calumniam, & contumeliam, & de
necessaria restitutione.*

Q. I. *Quale peccatum est judicium temerarium, item suspicio, ac dubitatio temeraria?*

Not. Dubitatio est suspensio intellectus inter assensum, & dissensum. Suspicio est inclinatio seu concitatio mentis ad assentiendum uni parti, sic tamen ut nondum absolute ei assentiat. Judicium est assensus mentis, qui si sit cum formidine oppositi, dicitur opinio; si sine tali formidine, vocatur judicium firmum. Hi actus sunt temerarii, quando sine sufficientibus indiciis, seu rationibus concipiuntur: nam si ex sufficientibus motivis, non sunt temerarii, ut si judices Petrum esse injustum, quia usuras exigit. Caritas tamen postulat, ut dum opus externum excusare non potes, excuses intentionem, vel indeliberationem, si possis, aut totum Deo discutiendum relinquant. Porro majora indicia requiruntur ad prudens judicium, quam ad suspicionem, vel dubitationem, cum plus sit judicare, quam suspicari, vel dubitare.

Resp. I. Temerarium de re gravi proximum

infamantē iudicium etiam opinativum, quod cum plena advertentia concipitur, est mortale contra iustitiam. *Ita omnes de iudicio firmo, & communis est inter Recentiores, teste De Lugo, de iudicio etiam opinativo, ac formidoloso. Prob. 1. ex Luc. 6. Nolite iudicare, & non iudicabimini. Nolite condemnare, & non condemnabimini. & Jac. 4. Qui iudicat fratrem suum detrahit legi, & iudicat legem. Ubi generatim, & indistinctē prohibetur graviter omne iudicium temerarium, & proinde non solum firmum, sed etiam opinativum. 2. Quia per illud fit gravis iniuria proximo: nam graviter violatur jus, quod habet, ne sine sufficienti causa iudicetur malus, aut vilis, & perdat bonam existimationem apud alium; hocque homines molestissimē ferre solent. Quare est obligatio illud iudicium statim deponendi, ut tollatur iniuria. 3. Ex hoc ipso, quod aliquis malam opinionem habet de alio sine causa sufficienti, indebitē contemnit ipsam; & ideo iniuriatur ei, ait S. Thom. 2. 2. q. 60. a. 1. ad 2.*

Dixi, 1. *Temerarium*; nam iudicium de personis, licet quandoque sit falsum, non tamen semper est peccatum, nisi quando est omnino temerarium, ait S. Thom. quodlibet. 12. a. 34. proximus non habet ius, ut æstimeretur probus ab eo, cui crimen eius sufficienter cognitum est.

Dixi 2. *Cum plenā advertentiā*; nam potest esse veniale non solum ob levitatem materiae, & temeritatis, sed etiam ob defectum plenae adver-

advertentiæ. Imò nullum est, si sit ex sola intellectu promptitudine absque ullo deliberato voluntatis consensu conceptum. Sed ubi primum advertis te sic malè iudicare, peccas perseverando in eo iudicio, utpote mortali, posita plenâ advertentiâ cum gravitate materiæ.

Porrò ad temeritatem mortalem non requiritur advertentiâ actualis ad insufficientiam iudiciorum, seu motivorum, si mala præoccupatio, voluntaria passio, invidia, vel odium sit causa præcipitationis iudicii, & defectûs advertentiæ actualis; nam tunc temeritas illa est sufficienter voluntaria in causa, nempe in mala affectione; & inadvertentiâ insufficientiæ iudiciorum est vincibilis, ac culpabilis.

Resp. II. Suspicio, & dubitatio voluntariæ graviter temerariæ in re valdè gravi, & cum advertentiâ plenâ, sunt peccata mortalia, saltem si ex pravo affectu, & malevolentiam nascantur. Ita De Lugo, Lessius & alii multi. Quia 1. ad Tim. 6. inter gravia peccata numerantur suspiciones malæ. 2. Ex S. August. Epist. 137. *Ne malevolo animo de servis Dei falsa suspicando pereatis, illud apostolicum recordamini: Nolite ante tempus iudicare.* 3. Tunc fit gravis iniuria proximo: nam quisque habet ius, ne quisquam de ipso sine sufficienti causa malè opinetur, suspicetur, & de sua probitate dubitet, illudque ius graviter violatur in re valde gravi. Et nullus est prudens, qui non putet gravem

sibi iniuriam fieri, indéque gravem molestiam sentiat; nec eum, qui ita de se suspicaretur, haberet in numero suorum amicorum. Imò in dubitatione illa continetur iudicium: nam qui sic cum plena deliberatione dubitat, non solum suspendit assensum, sed etiam iudicat ambiguum esse probitatem proximi, nec eum posse prudenter iudicari probum.

Quare cum S. Aug. tract. 90. in Joan. ait suspiciones temerarias ad tentationem humanam pertinere, sine qua duci non potest ista vita; & S. Thom. q. 60. a. 3. dicit dubitationem temerariam esse venialem, intelligi debent de repentinis nondum satis deliberatis, vel leviter temerariis, & ex humano errore non ex malevolentia conceptis. Et ideo multi docent peccare solum venialiter eum, qui de gravi malo proximi suspicatur, vel dubitat ex solo errore intellectus, quo apprehendit indicia, ob quæ suspicatur, tanquam sufficientia ad suspicandum, paratus suspensionem deponere, ubi melius adverterit: tum quia temeritas illa non est omnino voluntaria, cum non ex malitia, sed ex solo humano errore, & fragilitate suspicetur: tum quia indicia, propter quæ suspicatur, non carent omni verisimilitudine ad suspicandum; quando enim suspicio non est ex malevolentia, sed ex solo humano errore, indicia non carent omni probabilitate.

Observa 1. Materia, quæ in detractioe ad mortale

mortale sufficit, hinc quoque sufficit: hinc materia gravis censetur non solum peccatum mortale, sed etiam habitus peccati venialis, spectatis statu famâ & qualitate personæ; vel defectus inculpabilis, sed infamans, seu unde quis notabiliter vilescit in animo iudicantis, vel in contemptum adducitur, ut esse fatuum, spurium, &c. ergò mortaliter peccas si temerè iudices, vel suspiceris Religiosum habere consuetudinem mentiendi, esse vanum, regulas suas negligere, orationi non vacare, &c. aliquem esse fatuum, & officio, ac honore indignum, &c.

Observ. 2. Quamvis certum sit opus ab aliquo factum esse mortale ex genere suo, non idè tamen potes iudicare proximum certò peccasse mortaliter: quia potest excusari coram Deo, ob imperfectam deliberationem, vel inconsiderationem, aut ignorantiam invincibilem: item incertis rumoribus de proximi crimine vel malo infamante fides nulla adhibenda est, nam rumores incerti non possunt fundare iudicium prudens, & semper extra necessitatem animus à dubitatione, suspicionem, & iudicio de peccatis alienis cohibendus est, ut vitetur periculum temerè iudicandi, vel suspicandi cum iniuria proximi.

Sed hinc quæri potest utrum dubia sint in meliorem partem interpretanda?

Resp. I. Dubia de personis ad bonam, vel ma-

lam existimationem pertinentia, sunt in meliorem partem interpretanda: est commun. Prob. 1. ex S. August. 1. 2. de Sermone Domini in monte c. 18. *Nolite judicare, ut non judicemini, &c. hoc loco nihil aliud nobis præcipi existimo, nisi ut ea facta, quæ dubium est, quo animo fiant, in meliorem partem interpretemur... de quibus temerarium est judicare, maxime ut condemnemus.* 2. Ex S. Thom. 2. 2. q. 60. a. 4. *Ex hoc ipso, quòd aliquis habet malam opinionem de alio absque sufficiente causa, injuriatur ei, & contemnit ipsum. Nullus autem debet alium contemnere, vel nocumentum quodcunque inferre absque causa cogente; & ideo ubi non apparent manifesta indicia de malitia alicujus, debemus eum ut bonum habere, in meliorem partem interpretando, quod dubium est.* 3. Quia maximè cavendum est, ne fiat injuria proximo; & de possessione bonæ famæ injustè deiciatur. Sic autem hæc dubia in meliorem partem sunt interpretanda 1. Negativè, ita ut in dubio etiam positivo nunquam judices, opineris, vel suspiceris proximum esse improbum vel peccasse graviter: alioqui peccares contra Justitiam, inferendo malum proximo, sine sufficiente, & justa causa: quisque enim jus strictum habet, ne ei malum sine justa causa inferatur: haberi autem improbus est malum proximi grave, utpote per se concitativum gravis molestiæ. Et dubium etiam positivum non est sufficiens, nec justa causa judicandi proximum peccasse:
incer-

incertum enim crimen non est sufficiens, & justa causa eum privandi bonâ existimatione, quàm possidet

2. Positivè, practicè, hoc est, ut in praxi, & vitæ civilis usu, ubi de cautela non agitur, affectu interno, & externo modo agendi proximus tractetur tanquam si revera esset probus, ei præstando consuetæ honoris, & urbanitatis officia, perinde ac si nullum esset de ejus probitate dubium: nam illis proximum ob dubium exortum privare iniquum esset, & contra has regulas charitatis: *Quod tibi non vis fieri, alteri non feceris: Omnia quæcunque vultis, ut faciant vobis homines, & vos facite illis.* Item quoties pravus in proximum animi motus vincendus est, aut vis hîc & nunc statuere apud te quo loco sit habendus, aut periculum est, ne bona opinio de eo à te concepta minuatur, si judicium suspendas; tunc judicare debes positivè eum habendum ut virum probum, nec ob dubium exortum bonam de eo opinionem minuendam esse.

Dixi de personis. Nam dubia de rebus putâ, an contractus talis sit licitus nec ne, non sunt in meliorem partem interpretanda, sed suis momentis æstimanda: quia tunc id unum agitur, ut cognoscatur veritas, & vitetur illicitum, nec timendum ne cuiquam inferatur injuria, & ex eo nihil boni, vel mali accrescit rei.

Resp. II. Cùm agitur de damno vitando, vel
remo-

remedio adhibendo, dum non constat de probitate proximi, *ex communi* licet sibi, & aliis consulere, & eam cautionem adhibere, quam prudentia dicitur adhibendam, supposito quòd esset malus, non tamen de eo malè iudicando, aut suspicando. Quia tunc nemini inferitur injuria, vel damnum: licitum est autem sibi, & proximo sine cujusquam injuria providere. Hinc non peccas dum excipiendo ignotum in aedes tuas, ita caves rebus tuis, ac si dubia esset hominis probitas.

Q. 2. Quid est detractio, contumelia, & calumnia?

Not. Fama est existimatio bona de aliquo, qua putatur bonus, & habilis ad aliquem bonum usum. Sive est existimatio seu opinio excellentiæ alterius. Honor est testificatio excellentiæ alterius animo conceptæ. Excellentia autem, quam spectat fama & honor, consistit primariò in virtute, ac sapientia earumque functionibus, quæ homines verè laudabiles reddunt: secundariò autem in aliis perfectionibus, ut sunt ingenium, doctrina, nobilitas; item quoad honorem potestas, sive Ecclesiastica, sive Sæcularis, dignitas Principii, quæ inest parentibus, &c. Imò id quod singularem quemdam ad has perfectiones ordinem habet, vel ut instrumentum virtutis, vel ut ejus effectus, est etiam ratio honorandi, ut nobilitas, quæ ex præclarè gestis orta est.

Hinc